

KNJIŽEVNA POROČILA

Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino. Urejajo Fr. Kidrič, R. Nahtigal, Fr. Ramovš. VII. letnik. Ljubljana 1928. 221 str.

Pred desetimi leti ga je začela izdajati Slovenska Matica, s tretjim letnikom je bil prepuščen zasebni iniciativi urednikov in univerzi; čas bi bil, da bi ob desetletnici ali kaj kmalu prevzela zanj skrb naša Akademija znanosti. Ko se bo ustanovila, bo njen filozofsko-filološki razred lahko gradil na trdnem temelju, ki mu ga je v tem desetletju postavil Časopis.

Vidno in stalno se razvija. Krog sotrudnikov se širi, vsebina je od letnika do letnika pestrejša. — Ker bo med čitatelji največ zanimanja za literarno zgodovino, naj predvsem omenim Prijateljstvo studija o Klasju iz leta 1866., ki jo je pisec začel v lanskem letniku. Tu se bavi podrobno z dogodki, ki so sledili tej epohalni izdaji Prešerna, slika borbenost mladoslovenske trojice, Levstika, Stritarja in Jurčiča, in odpor Bleiweisovega kroga. Že je kazalo, da bo prišlo ob Klasju do načelnega boja med obema taboroma. «Bojna prapora sta bila razvita: tu Prešeren, tam Koseski; tu prava poezija, tam tako zvana ‚lepa laž‘; tu z intimnim domačim čuvstvom in svetovnim okusom zgrajen umetnostni hram, tam kričeče polosana, mahedrava politična baraka, imajoča v ozadju ognjišče, ob katerem s trdimi koraki stopa ‚pater familias‘, dr. Janez Bleiweis, in nad katerim razobeša in pribija cenene svete podobice zelot, Luka Jeran.» Začasno pa je preprečil boj miroljubni Stritar. Klasje pa je zaspalo zaradi založnikovega konkurza. Lagodno pisana razprava, v kateri so prvič objavljena dragocena pisma in drugi rokopisi, bo privabila tudi take bravee, ki jim ni do znanstvenih izsledkov, ki pa uživajo v podrobnem razboru kulturnih prizadevanj ene najvažnejših naših dob. Prav tako bo zanimala, čeprav v Malih vesteh skrita, Kidričeva objava «Dvoje Čopovih pisem Kopitarju, rokopisna ocena Čbelice IV iz leta 1834. in drugo». Prvo tu objavljeno pismo iz leta 1829. vsebuje Čopov odgovor na Kopitarjevo vabilo k sodelovanju pri «Wiener Jahrbücher der Literatur», drugo z dne 28. aprila 1835. pa poročilo o intrigah zoper 4. zvezek Čbelice. Obema pismoma sledi bogat komentar. Rokopisna ocena Čbelice, ohranjena v Kastelčevem prepisu v Jurčičevi ostalini je s svojim lakoničnim «Von Hänker zu verbrennen», ki stoji posebno pri Prešernovih pesnitvah, svojevrsten kulturni dokument. Te tri objave zaključuje razprava o napredovanju antijanzenistične ideologije po zaslugi škofa Wolfa; toda kljub temu «odpor proti erotični poeziji vendar ni slabel, ampak ostal tako jak, da je bil poleg momentov iz narodne borbenosti in organizacije glavni činitelj, ki je ustvarjal atmosfero, v kateri je zvezda Koseskega za nekaj časa mogla zatemniti Prešernovo».

Jezikovne razprave niti od daleč niso samo sebi služee cepidlačenje. Ramovšev o «Karakteristiko slovenskega narečja v Reziji» bi lahko imenovali vzor in vzorec, po katerem bi bilo treba obdelati vsa slovenska narečja. Začenja se s postankom tega govora, ki so ga od Baudouina de Courtenaya dalje zlasti zgodovinarji smatrali za posebno slovansko narečje, Rezijane pa za mešanico Slovanov in Avarov. Toda rezijanski dialekt je samostojen slovenski dialekt in rezijska dolinica slovensko ozemlje. Do 15. stoletja je bila Rezija v cerkveno-upravnih zvezah s Koroško (odtod vplivi koroščine); ko pa je tedaj prišla pod oblast benečanske republike, so stiki s severom prenehali, narečje je živelo svoje lastno življenje in začelo sprejemati vplive iz slovenske beneščine in severne goriščine. Sledijo nato vsi značilni pojavi tega narečja. — Breznik je preiskal Japljev prevod sv. pisma tako, kakor bi bilo treba raz-

iskati vsako pomembnejšo knjigo iz našega starejšega pismenstva, da bo mogoča točna presoja tega pismenstva in njegovih avtorjev. Pokazal je s tipičnimi primeri vse vire, ki so jih Japelj, njegovi sodelavci in nasledniki rabili, dalje, kako se je Japelj kot prevajalec razvijal, kake zasluge gre do od sodelujočih najmočnejši osebnosti, Škrinarju; odkril je nesoglasja med prevajalci in kako so Japlja izpodrinili. — Novost je Šolarjeva razprava o slovenskih medvokalnih nosnikih *m* in *n*, ker gre za izsledke, pridobljene z metodami eksperimentalne fonetike; z aparati se doslej še nihče ni lotil slovenščine. Dodane slike bodo marsikoga privabile, da se bo skušal seznaniti vsaj s sredstvi in načinom raziskavanja. — Gostoljubno sprejema Časopis tudi raziskavanja naših romanistov, ki se mu oddolžujejo s tem, da obdelujejo ledino, pripadajočo slavistu in romanistu. Tako je Fr. Šturm nabral bogato gradivo romanskih izposojenk v slovenščini (predvsem v primorskih narečjih), ki kažejo lenizacijo medvokalnih konzonantov (škodela iz scutella, medalja iz metallea itd.). Tudi P. Skok, najboljši naš romanist, stalno sodeluje z onomastičnimi studijami (v tem letniku razlaga «Zagreb»); o metodi tega raziskavanja pa je spregovoril v polemiki z Ilešičem zaradi naziva «Bezjak».

Od ostalih krajših člankov naj omenim Kosovega «K zgodovini kralja Sama», Šašljeve «Slovarske doneske iz št. Lovrenca na Dolenjskem», Ramovšev «Osobnik — inquilinus advena» (ne pa vsobenjek, kakor je napačno razlagal ta terminus M. Dolenc, ker ga spravlja v zvezo z besedo *soba*, staro v slovenščini komaj 70 let), od istega zavrnitev neuspele Sieversove nove, na podlagi zvočne analize izražene misli o jeziku brižinskih spomenikov in oceno Novega rezijanskega katekizma. Končno je tudi temu snopiču dodana točna in izčrpna Šlebingerjeva Bibliografija (jezikoslovje, slovstvena zgodovina, zgodovina). — Zdelo se mi je potrebno napisati referat o Časopisu na tem mestu, kjer ga je ob njegovem rojstvu pred dobrim desetletjem tako toplo pozdravil Oton Župančič (LZ 1917, 217). Njegova dosedanja pot ni bila lahka, kajti v desetih letih je izšel samo sedemkrat. Trud izdajateljev pa kakor da odtehta opomba na platnici: «Letnika I. in II. sta razprodana». Naj jima kmalu sledijo še ostali!

M. Rupel.

Dela novoborcev, 1. Oton Berkopec: Pesmi. — Ivo Sever: **Slavica.** Tragedija v treh dejanjih. Št. 2. December 1928. Založba «Naša gruda». Zagreb. Str. 70.

Kdor pazno zasleduje naše slovstveno življenje in ima vpogled tudi v bolj skrite pojave tega sveta, si je lahko že dolgo na jasnem, da skuša Ivo Sever, ki izdaja v Zagrebu knjižnico «Naša gruda», ustvariti nekakšno novo narodno in umetnostno miselnost in s tem nekak nov slovstven pokret. Središče te miselnosti se zdi, da je pojem «novoslovenstvo». Njegovo bistvo nam je doslej še neznano, razen kolikor se dá morda posneti iz Severjevih dosedanjih pismenih izjav. Pojasnilo pa se nam bo nedvomno v knjigi «O novi samorodni slovenski umetnosti», ki se napoveduje na platnicah obeh dosedanjih izdaj «Naše grude». Preden je izšla ta načelna knjiga, pa nam Sever v pričujoči knjigi «Dela novoborcev» nudi prve primerke «nove samorodne slovenske umetnosti» in prve sadove svojega novega slovstvenega pokreta. Če bi poznali njegov program, bi bilo knjigo soditi v dvojnem zmislu: koliko izpolnjuje zahteve programa in koliko ustreza zahtevam nekega manj opredeljenega in splošnejšega pojmovanja umetnosti. Zdaj pa nam bo soditi samo v drugem zmislu.

I.

Oton Berkopec: Pesmi. (21 pesmi.) Čuvstveni svet tega mladega avtorja je po obsegu in po moči neznatn. Otožnost brez vzroka ali vsaj brez